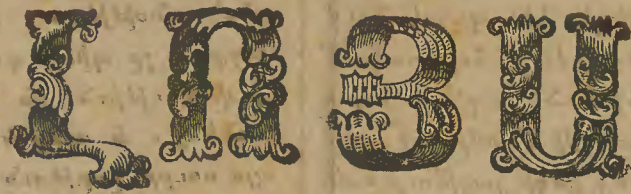

ՊԱՅՄԱՆՔ

Լոյսը - Գաւառական Թերթ կը
հրատարակուի Չորեքշաբթի օ-
րերը :
Տարեկան : Գինն է 2 արծաթ
մէքիս :
Փօսքայի ծախքը խմբագրու-
թեան վրա է :
Մէկ քերթը 40 փարս :

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Նամակ կամ ուրիշ գրութիւն
պէտք է ուղղել Առ Մ. Գալիա-
մանեան Կ. պոլիս, Չազմագրւոյ
Սիւնայիլի խան քիւ 47,
Տնտեսան սպարանը :
Մանուկսն տղը մէկ անգամի
համար 5 դր. 2 անգամի համար
2 դր. է, իսկ աւելի անգամնե-
րու համար զատ սակարկութիւն
կ'ըլլայ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Ազգ. Ժողովը նիստ ըրաւ անցեալ
ուրբաթ օր ընդ նախագահութեամբ
Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենա-
պետութեամբ Մեծ. Տօքթ. Թորոնթա-
եան Էֆէնտիի և զբաղեցաւ Կաթո-
ղիկոսական խնդրով :

Ժողովն յետ վիճարկութեան՝ ու-
րոշեց յանձնել խնդիրն յատուկ Յանձ-
նախմբի մը և վարչութեան, որ խա-
ռըն նիստ պիտի կազմէ Ս. Պատրիարք
Հօր նախագահութեամբ :

Ժողովին այս որոշում, զոր մեք ևս
առաջարկած էինք երկու շաբաթ ա-
ռաջ, խիստ բանաւոր է, ուստի և
գոհացուցիչ :

Այսպէս սոյն խնդիր օրինաւոր շըր-
ջանի մը մէջ մտնելէ յետոյ՝ Ժողովը
փակեց իւր ներկայ նստաշրջանը Մեծ.
Ատենապետ Էֆէնտիի մէկ ընտիր
ատենաքանութեամբ, յորում Թորո-
նթաեան Էֆէնտի իւր սահման և
գեղեցիկ ոճով բացատրեց Ժողովին
անցեալ տարւոյ մէջ ունեցած աշխա-
տութիւններն և Ս. Պատրիարք Հօր
հրաժարականին պատճառաւ Ազգին
և Ժողովին անցուցած տագնապալի
վիճակը :

Ժողովը շնորհակալութիւն քուէար-
կեց իւր Ատենապետին, որ կրցաւ
վարել զիւր պաշտօն անկեղծութեամբ
կորովով և իմաստուն գործունէու-
թեամբ :

Ետոյ Ս. Պատրիարքն օրհնեց զԺո-
ղովն և նորա առ Ազգն մատուցած
ծառայութիւնները դրուատեց :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Ա.

Ըստ մեր խոստման՝ կը փութամք
մի համառօտ տեղեկութիւն տալ այս
կենսական խնդրոյ մասին :

Ռուսաց տեղութիւնն Երևանայ նա-
հանքին և որով էլ միաձնի տիրելէ
յետոյ «Պալատէնիա» անուամբ մի կա-
նոնադրութիւն հաստատեց :

Այդ Պալատէնիայի մէջ կան ինչ ինչ
կէտեր, որ կը հակառակին մեր ազ-
գային՝ եկեղեցական ներքին ինքնօ-
րինութեան, որովհետեւ մեր տասն և
հինգ դարեայ նուիրական իրաւունք-
ներ կը կաշկանդեն և կսպառնան ու-
շընչանք և հետեւապէս բառնալ մեր
ազգային՝ եկեղեցական ներքին ան-
կախութիւն և ազատութիւն :

Բացատրեմք :

Պալատէնիա կոչուած կանոնադրու-
թիւնն Հայոց Գեղարքոյն Պետին Ընդ-
հանրական Կաթողիկոսին իրաւասու-
թիւնն և գործելու ազատութիւնը կը
սահմանափակէ բոլորովին, թոյլ չը
տար նմա առանց բարձրագոյն հա-

ճութեան այցելելու հոսին՝ որ յար-
տաւանման, առաջնորդ անուանելու
և հրաժարեցնելու իրաւունքն՝ որ մի
յատուկ արտօնութիւն է կաթողիկո-
սութեան կը բառնայ և կուտայ Ռու-
սաց Կայսեր. առանց բարձրագոյն հա-
ճութեան՝ եկեղեցեաց համար կալ-
ուած գնելու և վաճառելու արտօ-
նութիւն չտար, վարժարանաց հսկո-
ղութիւնն ինք կուգէ ստանձնել, ևն,
ևն, ևն :

Ինչպէս յայտնի է, ասոնք ըստ
ինքեան թեթեւ բաներ չեն, խիստ
ծանր են, որովհետեւ, ինչպէս ըսինք,
մեր ազգային՝ եկեղեցական անկա-
խութեան և ազատութեան կ'սպառ-
նան, զորս սակայն անվտար պահպա-
նելու համար Հայ ազգը խիստ մեծ
զոհողութիւններ ըրած է :

Ռուսի ընտանիքն է որ կաթողիկոսա-
կան խնդիր բուռն ատեն իմացուի
միանգամայն Պալատէնիայի խնդիրը :

Ասոր դէմ բողոքած են երկուսկա-
յի շատակ ներսէս Ե. Այտառակեցի,
վշտակեր Մաթթէոս և Գէորգ Դ. Ս.
Կաթողիկոսները մինչև վերջին շունչ
նոյնպէս բողոքած են Հիւրկահայք,
Պարսկահայք, Ռուսահայք և դեռ կը
բողոքեն ու պիտի բողոքեն թրքա-
հայք իւրեանց Ազգ. Ժողովոյ միջո-
ցաւ :

ԿԱՐՆՈՅ ԽՆԴԻՐ

Կարնոյ Առաջնորդ Գեր. Օրմանեանի
աստ ժամանումը ծանուցած եմք :

Ն. Գերապատուութիւն անցեալ չո-
րեքշաբթի օր Ս. Պատրիարք Հօր և
Խառն Ժողովոյ ներկայանալով ծա-
նուցեալ խնդրոյն նկատմամբ տուաւ
պէտք եղած բացատրութիւնները :
Ժողովը՝ կարնոյ ազգային վարչու-
թեան մէկ հեռագրին վրայ՝ արժան
դատեց ետ թողուլ Պատր. Փոխանոր-
դի պաշտօնով ի կարին բարձրաստի-
ճան եկեղեցական մը զրկելու որոշու-
մը :

Գեր. Օրմանեան շաբաթ օր ալ քա-
բու՝ քեան հետքն Մեծ. Ա. Յրէնկեան
Էֆէնտիի հետ ներքին և դատական
գործոց նախարարաց այցելութեան
գնաց և Կարնոյ խնդրոյն նկատմամբ
տեղեկութիւններ ու բացատրութիւն-
ներ տուաւ :

ՄԵՈՑ ԽՆԴԻՐ

Մշոյ մեր Պատ. Թղթակիցը մարտ
15 թուականու հետեւեալ կը գրէ :

«Մուշ յուզող վերջին խնդիրներէն
մին եղաւ Յակոբ Ղևոնդեան (1) անուն
անձին ձեռքակալութիւնն. այս անձն

(1) Տիրացու Յակոբ սարկաւաք :

արդէն հանրածանօթ է ի Պոլիս իւր
եօթամեայ բանտարկութեամբն, ուր-
կէ ազատեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր մի-
ջամուրթեան շնորհիւ :

Պ. Յակոբ Մուշ եկած միջոցին ձիէն
կիչնայ, ձիւն փախուստ կուտայ ի Մուշ,
զինուորներէ կը գրաւուի ձիւն և նորա
թամբին մէջէն շատ մը հանրագրեր
կայլ և այլ թղթեր կը գտնուին, զորս
կառավարութիւնն անմիջապէս
կը գրաւէ և զՊ. Յակոբ կը ձերբա-
կալէ Մուշ հասածին պէս :

Շաբաթէ մի վեր է որ բանտին
մէջ կը գտնուի և գտնուած թղթե-
րու ինչ աստիճան արժէք ունենալուն
վրայ դեռ ո'ն է տեղեկութիւն չկրցի
առնուլ. արդիւնքն սա եղաւ որ
Մշոյ մէջ գիշերային խիստ հսկողու-
թիւն մի սկսաւ, այնպէս որ գրեթէ
ժամը 2 էն զինի լապտերով կամ ա-
ռանց լապտերի, պատուաւոր կամ
անպատու որ և է անձ իր ձերբա-
կալուի բանտարկութեան, որոյ օրի-
նակը դեռ առջի գիշեր քահանայի
մի պատահեցաւ : Այս առթիւ խառն
նորդարանն «Թաղբիւր» գրեց կա-
ռավարութեան, Տնանեմք արդիւնքն
ինչ կը լինի :

Պ. Նալբանտեանի նկատմամբ եղած
գործերն անորոշ մնացին, դեռ ո'ր և
է ճշմարիտ լուր մի չէ տարածուած
տեղը :

Գեր. Կարապետ վարդապետ Թա-
ղական խորհրդոց ընտրութիւններով
կ'զբաղի այժմ. արդիւնքն յաջող
առթիւ Ձեզ կը գրեմք :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

Ս. Պատրիարքն զԳեր. Օրմանեան
վանօրէից խորհրդոյ և առաջնորդա-
կան Յանձնաժողովին անդամ անուա-
նեց :

Իւր բարեբարութեամբ հանրա-
ծանօթ Մեծ. Միքայէլ Էֆէնտի Թա-
կոբեան ինչպէս ամեն տարի՝ այս տարի
ևս Ազգ. Հիւանդանոցի 240 ուսանողաց
և Սամաթիւյ ու Նարէք գաբուի ազգա-
լին վարժարանաց մի քանի հարիւր
երկուսն աշակերտաց մէկ մէկ ձեռք
նոր զգեստ շինել տուաւ :

Ս. Պատրիարքը Մարտիկոսի Ս.
խտուածածնայ վանուց վանահայրու-
թիւնը վիճակին առաջնորդութեան
չեւ միացնելով Ամատիոյ և Մարգուա-
այ նորընտիր առաջնորդ Գեր. Խոլ-
րամեան Պողոս, վարդապետին յանձ-
նեց :

Տանն Կիլիկիոյ Տ. Մկրտիչ Կա-
թողիկոս յառաջիկայ մայիս 1 ին հան-
երձեալ է միւսոն օրհնել ի Սիւս,
յս առթիւ հրաւիրագրեր զրկած է
ատ Խեղդեր :

— Տնտես. Միութեան Տնօրէն Ժո-
ղովը կազմուեցաւ, որոյ անդամ են
Մեծ. Ա. Չունդ. Մ. Կիւմշեան և Բ.
Զօպանեան Էֆէնտիք :

ԱՂՕԹԱԳԻՐԻՔ

Ը Ս Տ

Փ.Ա.Մ.Ա.Կ.Ա.Ր.Պ.Ո.Թ.Ե.Ա.Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ Ա. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Պարբերական

Ի ՏԵՐ ՅՈՎՀԱՆԵՍ ՔԱՀԱՆԱՅԷ ՄԿՐԵԱՆ

Հրամանաւ

Տ. ՆԵՐՍԷՍԻ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

ԵՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐՈՆԱՅԻՆ ԱՍԵՆԻ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

1888

Սոյն պատուական Աղօթագիրքը կը պա-
րուանդէ մեր Եկեղեցւոյ բոլորեալ ժա-
մերգութիւններն, Նախ կիրակի օրերու՝
հանդերձ խորհրդով Ս. Պատարագի, և
այս կարգաւ՝ լուր օրերու, Արեւագալի,
Ճաշու, Խաղաղականի և հանգստեան
(Եկեղեցի) ժամերգութիւններն, իւրաքան-
չիւրոց մէջ գտնուած Բարոյներու և Ա-
ղօթքներու աշխարհաբառ թարգմանու-
թիւններովն, և Ս. Պատարագի խորհրդ-
ոյն բացատրութիւններովն :

Գրքին սկիզբը գրուած է Ամենապատու
Տ. Ներսէս Ս. Պատրիարքին մի նշանաւոր
նամակն ի հաւանութիւն գործոյս և իբրեւ
ներածութիւն օգտակարութեան աղօթից,
որ և ընտիր իմաստուն մասնաւոր վեր-
ծանութեան արժանի է :

Յետ որոյ գրուած է աշխատանքի
Բանաստեղծութեան, յորում մեր
ազգային Եկեղեցին իւր Գրիստոնէական
սրբութեամբ մեզ առնող մեր նրանքին
Նախահարց պատրաստած աղօթքներէն
զատ՝ օտար Աղօթքներ գործածելու ան-
պատեհութեան վրայ խօսելով, հրապա-
րական և առանձնական Աղօթից վրայ
պիտանի տեղեկութիւններ կուտայ, և կը
յորդորէ վարժուիլ, ընտանեալ մեր եկե-
ղեցւոյ առաջնորդեանց, և Ազգային գրա-
կան լեզուին, և իբրեւ զանոնք իբրեւ ան-
գին յիշատակ մեր անմուտալի Նախնաց :
Սոյն աղօթագիրքն որ պիտի ծառայէ
Ժողովրդեան Աստուածապաշտութիւն
աւելցունելու, և մեր Գրիստոնէայ-Ազգա-
լին Եկեղեցին ճանաչել տալու, պիտի կա-
րենայ գործածուիլ թէ՛ Եկեղեցւոյ մէջ
իբրեւ Ժամագիրք, և թէ՛ տուններու եւ
ճանրդութեանց մէջ իբրեւ Աղօթագիրք,
ուստի ամեն Հայ-Գրիստոնէի զով գտնուե-
լու արժանի է :

Տպագրութիւնն ընտիր թուղթի վերայ
ի վերեւ տեսնուած դիրքով՝ յատուկ խնա-
մով եղած է 690 երեսներէ բաղկացեալ,
և նրաբաժանակ պատկերներով շարադ-
եալ գեղեցիկ տեսակաւ կազմուած է :
Կը գտնուի ամեն Հայ գրաբանաստեղծ
զով, իսկ կեդրոնատեղին է Արամեան
Տպարան, Յակոբեան խան, Թիւ 13 հե-
տեւեալ որոշեալ գներով :

Լաթակաղմ պարզ 15 դր.

Լաթակաղմ ոսկեղոծ 22 »

Կաշեկաղմ ոսկեղոծ 30 »

Մետաքսայ իրաւակաղմ 40 »

ԱԶԳԱՅ ԶԱՐԳԱՅԱՆ ՕՐԷՆՅՈՒՆ

Գ.

Գլխավորական նախընտրված կրթութիւնը ժառանգաբար աւանդութեամբ հաս-
ցըրել է մարդկանց այն դրութեան ,
որի մէջ գտնուում են այսօր , իւրա-
քանչիւր մարդ ծննդի իւր մէջ կրում
է իւր նախնեաց օրէնքներին հետքը :
Բայց հին ազգերը այդպիսի ժառան-
գութիւն չէին բերում . նոքա սեր-
վում էին այնպիսի մարդկանցից , ո-
րոնք միայն այն էին անում ինչ որ
իրանց լաւ էր թվում : Նոքա չունէին
արմատացած սովորութիւններ , հաս-
տատուն օրէնքներ , այլ ենթարկւում
էին ամէն տեսակ ընդհանրութեան
դրութիւններին , անձնատուր էին ի-
նում ամէն տեսակ կրքերի ազդեցու-
թեանը :

Բացի սորանից , նախնական մարդը
չէր կարող բերել մեր ունեցած գա-
ղափարը կազմել ազգութեան վրայ ,
այսինքն թէ ազգ նշանակում է հա-
մանման մարդկանց համաքումը , ո-
րոնք նոյն իսկ այդ նմանութեան
պատճառով ընդունակ են համաձայ-
նութեամբ գործել և տրամադրուած
են մի և նոյն օրէնքներին հպատակելու
Արդ այս բանը անկարող էին ըմբռնել
Հոմերոսի բոլորականայ կեկլոպները ,
որոնք միայն մարդկային անկապ ու
միմեանցից բաժանուած էակներ էին
ճանաչում :

Ուրեմն մարդկային ազգի առաջին
պիտոյքն է մի օրէնք ունենալ , մի
խիտ , ճիշդ ու որոշ օրէնք : Սակայն
մարդկանց առաջին կարիքը շատ
գոյնաւոր է լցուցանել . եթէ կարողա-
նում են ձեռք բերել նորան , մեծ
բարեբախտութեան աղբիւր է նոցա
համար , բայց բանն այն է որ շատ
ծանր ու դժուար կերպով են հաս-
նում այդ բարիքին : Աւելի նոր ժա-
մանակներում մի քանի ցեղեր բռնի
կերպով հպատակել են նշանակեալ
կարգերին . շատ անգամ պատահել է
որ մի և իցէ աշխարհակալ ստիպել
է ցրուած ու անհաղորդ ցեղերին ա-
ւելի հաստատուն կազմակերպութիւն
ընդունել . Հռոմայեցիք գործի կէսը
կատարեցին արեւմտեան Եւրոպայի
համար , Բայց նախնական դարերը
օրաբոլոր գտնէին մի աշխարհակալ
կամ Հռոմայեցոց պէս մի ազգ : Գա-
ղաքակրթութիւնը առաջին քայլե-
րում արդէն քարքարոտ զաւիթներ
պիտի հանդիպեր , թէև այդ բարձ-
րութիւնները այսօր համարեա չնչին
են երևում մեր աչքերին : որոնք այն-
պէս բարձր են նայում անցեալ
դարերի վրայ :

Թէ որն է եղել մարդկային ընկե-
րութեան քայլը , որով դերդաստանա-
կան ասպարէզից քաղաքական ասպա-
րէզն է ուղիղ , կառավարութիւն
է ստացել . — այդ դժբաղդաբար չէ
ուսուցանում մեզ պատմութիւնը ,
Բայց մի անգամ որ կառավարութիւն
ները սկսուել են , շատ դժուար է բա-
ցատրել թէ ինչի հաստատուողակա-
նութիւն են ունեցել : ինչ որ էլասեն
ուրիշ խնդիրներում դոյութեան կռիւի
վարդապետութեան դէմ , այս ան-
տարակոյս է որ այդ կռիւը թագա-
ւորում էր մարդկային առաջին ցեղե-
րի պատմութեան մէջ . ամէնից զօրա-
ւորները սպանում էին ամէնից թոյ-
լերին , երբ սոքա ընդդիմութիւն էին
ցոյց տալիս առաջիններն և ինքնայո-
ժար կերպով կուլ չէին գնում : Նոյն
սիկ մեր պատմութեան սկզբում նը-

կատում ենք այս երևոյթը . մեր նա-
խահօր Արարատեան երկրը գաղթե-
լուց յետոյ , տեղացի բնիկները , ո-
րոնք սեմեան ցեղին էին պատկանում
բռնի կամ ինքնայոժար հպատակում
են նորեկ յաբեթեան ցեղին և նորա
հետ խառնուելով մի մարմին են կազ-
մում : Արդ նորեկ ցեղի յաղթութեան
և տեղութեան գաղութները պարու-
նակում է այն առաւելութեան մէջ ,
որ նա անշուշտ ճանաչում էր մի ան-
ձի իշխանութիւնը , թէև գուցէ շատ
թոյլ ու անկատար կերպով , այսինքն
ունէր այն բանի սկզբնաւորութիւնը
որ մենք կառավարութիւն ենք ան-
ուանում . այն ինչ բնիկ ցեղը ան-
առաջնորդ ու թափառական կեանք
էր վարում , և այսպէս բաժանուած
ու անգլուխ հանդիպելով իւր վրայ
եկող թշնամուն՝ հասկանալի է որ ա-
մենեւին կամ շատ քիչ ընդդիմութիւն
պիտի ցոյց տար : Հոմերոսի կեկլոպնե-
րը , որքան էլ յաղթանդամ ու վիթ-
խարի լինէին , այնու ամենայնիւ ամե-
նաթոյլ խմբի առաջ չէին կարող
կանգնել :

Բ Ա Ր Ո Յ Ա Ն

Ե Ի

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

Գ.

Իրաւ է որ քաղաքի մարդոց « նիւ-
թական ու բարոյական » (այսինքն
մարմնայ , մտաց և հոգւոյ) պէտքերն
աւելի շատ են քան թէ գիւղի մար-
դոց նիւթական ու բարոյական պի-
տոյքը , սակայն գիւղացի մարդն ալ
գիւղացի Հայն ալ ունի մանուգի ,
հագուստի և բնակարանի նախնական
պէտքերէն դատ այնպիսի պէտքեր
ալ , որոնք հոգւոյս ու մտացը կը վե-
րաբերին : Գիւղացին ալ , գիւղացի
Հայն ալ ունի « Բարոյական պէտ-
քեր » որոնք նիւթական պէտքերուն
նման « Երաւադիմական և անսահ-
ման » են , այսինքն թէ քանի որ
մարդս յառաջ երթայ , այս պէտքերն
ալ այնքան կ'աւելնան , և այս պատ-
ճառաւ « Երաւադիմական » կ'ըստին ,
և որովհետեւ մարդս անսահման կեր-
պով ու յաւիտեանս յաւիտենից յա-
ռաջ երթալու ընդունակ էակ մըն է
բնականաբար մարդուս պիտոյքներն
ալ « անսահման » կ'ըլլան :

Գիւղացին « նախնական պիտոյք-
ներն են » ըսինքն՝ անուշիկ , հագու-
ստի , բնակարանի պիտոյքն , իսկ ո-
րոնք են տեսները գիւղացին « Բա-
րոյական » պիտոյքը : Հայ եղբայրներ
հիմա որ առաջ շարժուին մէջ մտան ,
ու Բիւստոսի Տեսուն ու Փրկչին մե-
րոյ սուրբ յարութեան վառաւոր օ-
րերուն կը մոտենանք , բազում հոգ-
նոյ պիտոյքներ , կամ « Բարոյական
պիտոյքներ կը դառնան : Օրինակի հա-
մար , թէ որ մէկուն պարտք ունին
կ'աշխատին որ այս օրերուն մէ-
վճարենք մեր պարտքն , որպէս զ
մեր խոստովանաւոր քահանայէն յան-
դիմանութիւն չը լինիք . թէ որ մէ-
կը խաբած ենք , կ'երթանք իմ
տալու և ներում խնդրելու . թէ ո-
ւրիշ մը խաբելու ու մեր ընկեր
մնասելու միտք ունենինք՝ կրիւ
յուզեալ , կը հրաժարինք մեր չմ
խորհուրդէն , և Աստուծոյ թողոյ
թիւն կը խնդրենք որ մեր կրթեթոյ
պիտի հետեւենք և ոչ իր պատու
րանին . թէ որ մէկուն հացը կս
պաշտօնը ձեռքէն յախշտակելու հա-

մար այդ մարդուն վրայ զրպարտու-
թիւն ըրած ու մուր քսած ենք , կը
զղջանք և կ'երգնունք որ այսուհե-
տեւ՝ անօթի ալ մնանք՝ այդպիսի
մեղք մը չը պիտի գործենք , այդպի-
սի վատութիւն մը չը պիտի յանձն
առնենք . և որովհետեւ մեր հոգին
այս սուրբ շարժում մէջ պիտի մաք-
րենք իր ապականութիւններէն և իր
մեղքերէն , կը զգանք թէ մեր մար-
մինն ալ աղտոտ պահելը մեղք է , և
մեր մարմինն ալ մեր հոգւոյն հետ
կը մաքրենք ու կը նորոգենք ապաշ-
խարհու համար Սուրբ գիրք կը
կարդանք , կ'աղօթենք : Ահա բոլոր
սորոք « Բարոյական » պէտքերն են :
Բայց այս պէտքերն առաջ շարժում
ու ծնունդին միայն զգալու էինք ,
միթէ պարտաւոր չենք ամեն օր
լեցնել մեր բարոյական պիտոյքն ,
ամեն օր Սուրբ գիրք կամ ուրիշ
բարոյական և ուսումնական գիրք մը
կարդալ , ամեն օր մաքրասէր և ար-
դարասէր , բարեպաշտ և բարեբարոյ
ըլլալ , ամեն օր կատարել մեր պարտ-
քերը մեր ընտանեաց , մեր նմանեաց
մեր ազգին ու մեր Արարչին նկատ-
մամբ : Ինչպէս որ մարմինը կը մնա-
ուի թէ որ չը լեցնենք մարմնական
պէտքերը , նմանապէս ալ հոգին ու
միտքը կը մնասուին թէ որ հոգ-
չը տանինք լրացնելու մեր բարոյա-
կան պէտքերը : Երբ մարմնական
պէտք մը չը յագեցնենք ուս պատ-
ճառաւ ցաւ մը կը զգանք մարմնա-
կան , նոյնպէս երբ բարոյական պէտք
մը չը լեցնենք ձայն մը կ'իմանանք
մեր ներախիւն , մեր հոգիին . խըղճ-
մտանքին ձայնն է այն որ մեր բարո-
յական հիւանդութիւնը մեզի կ'իմա-
նէ , ու մեզ կը հրաւիրէ բարոյա-
կան առօրէն մեծ անձո մեծ բարոյա-
կան պիտոյքը լրացնելու :

ԳՐԱՍԵՐ ԱՏՈՄ

— — — — —

ԽՆԴԻՐ ԱՐՀԵՍԱՐԱՆԻ

Բ.

Հարկ է ասալ՝ քաղաքի մարդոց « նիւ-
թական ու բարոյական » (այսինքն
մարմնայ , մտաց և հոգւոյ) պէտքերն
աւելի շատ են քան թէ գիւղի մար-
դոց նիւթական ու բարոյական պի-
տոյքը , սակայն գիւղացի մարդն ալ
գիւղացի Հայն ալ ունի մանուգի ,
հագուստի և բնակարանի նախնական
պէտքերէն դատ այնպիսի պէտքեր
ալ , որոնք հոգւոյս ու մտացը կը վե-
րաբերին : Գիւղացին ալ , գիւղացի
Հայն ալ ունի « Բարոյական պէտ-
քեր » որոնք նիւթական պէտքերուն
նման « Երաւադիմական և անսահ-
ման » են , այսինքն թէ քանի որ
մարդս յառաջ երթայ , այս պէտքերն
ալ այնքան կ'աւելնան , և այս պատ-
ճառաւ « Երաւադիմական » կ'ըստին ,
և որովհետեւ մարդս անսահման կեր-
պով ու յաւիտեանս յաւիտենից յա-
ռաջ երթալու ընդունակ էակ մըն է
բնականաբար մարդուս պիտոյքներն
ալ « անսահման » կ'ըլլան :

Գիւղացին « նախնական պիտոյք-
ներն են » ըսինքն՝ անուշիկ , հագու-
ստի , բնակարանի պիտոյքն , իսկ ո-
րոնք են տեսները գիւղացին « Բա-
րոյական » պիտոյքը : Հայ եղբայրներ
հիմա որ առաջ շարժուին մէջ մտան ,
ու Բիւստոսի Տեսուն ու Փրկչին մե-
րոյ սուրբ յարութեան վառաւոր օ-
րերուն կը մոտենանք , բազում հոգ-
նոյ պիտոյքներ , կամ « Բարոյական
պիտոյքներ կը դառնան : Օրինակի հա-
մար , թէ որ մէկուն պարտք ունին
կ'աշխատին որ այս օրերուն մէ-
վճարենք մեր պարտքն , որպէս զ
մեր խոստովանաւոր քահանայէն յան-
դիմանութիւն չը լինիք . թէ որ մէ-
կը խաբած ենք , կ'երթանք իմ
տալու և ներում խնդրելու . թէ ո-
ւրիշ մը խաբելու ու մեր ընկեր
մնասելու միտք ունենինք՝ կրիւ
յուզեալ , կը հրաժարինք մեր չմ
խորհուրդէն , և Աստուծոյ թողոյ
թիւն կը խնդրենք որ մեր կրթեթոյ
պիտի հետեւենք և ոչ իր պատու
րանին . թէ որ մէկուն հացը կս
պաշտօնը ձեռքէն յախշտակելու հա-

եալ Հայ , և ճամբիւր Բիւստոսի « նիւ-
թական ու բարոյական » (այսինքն
մարմնայ , մտաց և հոգւոյ) պէտքերն
աւելի շատ են քան թէ գիւղի մար-
դոց նիւթական ու բարոյական պի-
տոյքը , սակայն գիւղացի մարդն ալ
գիւղացի Հայն ալ ունի մանուգի ,
հագուստի և բնակարանի նախնական
պէտքերէն դատ այնպիսի պէտքեր
ալ , որոնք հոգւոյս ու մտացը կը վե-
րաբերին : Գիւղացին ալ , գիւղացի
Հայն ալ ունի « Բարոյական պէտ-
քեր » որոնք նիւթական պէտքերուն
նման « Երաւադիմական և անսահ-
ման » են , այսինքն թէ քանի որ
մարդս յառաջ երթայ , այս պէտքերն
ալ այնքան կ'աւելնան , և այս պատ-
ճառաւ « Երաւադիմական » կ'ըստին ,
և որովհետեւ մարդս անսահման կեր-
պով ու յաւիտեանս յաւիտենից յա-
ռաջ երթալու ընդունակ էակ մըն է
բնականաբար մարդուս պիտոյքներն
ալ « անսահման » կ'ըլլան :

ՂԱՅԱՐՈՍԵԱՆ

— — — — —

ԱՌՈՂՋԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՌ ԱՋՆԻՒՌ ՌՈՊԵՆՍՈՐ

Բժշկութիւնն էսպէս մարդասիրա-
կան արհեստ մ'է . հինք զայն կրօ-
նից օժանդակ գլխավորութիւն մը կը հա-
մարեն :

Բժշկութեան այս էական նկարագի-
րը բազմաթիւ տգէտ և շաղկապտ
բժիշկներու միջոցաւ երկար դարեր
այլալիւծ վերջ հուսկ ուրեմն մեր
դարուն մէջ մանաւանդ կը միտի իւր
բուն նպատակին , շնորհիւ հանճարեղ
և մարդասէր բժշկացի որ երկնցան ա-
մէն աղգաց մէջ . Մեր ազգն ալ ու-
րախ եմք յայտարարել զայս , նշանա-
ւոր տեղ մը կը բռնէ այս արհեստին
մէջ աշխատութեամբ իւր տաղանդաւոր
բժիշկացի որոց ներկայացուցին եղաւ և
պիտի մնայ յաւէտ Մեծն Գեորգիա-
եան բարեբարն վառապաշտ մարդ-
կութեան ինչպէս ուրիշ առթիւ ան-
ուանած եմ զինք :

Կը հրճուի տեսնելով , ազնիւ երի-
տասարդ , հանճարեղ ուսանող բժշ-
կութեան որ յիշեալ մեծ մարդասիրին
քայլերուն սկսած էք հետեւ յայ մէն
մատնանիլ ընելով մարդկութեան իւր
ապականիչ տխրութիւն , ախտեր նիւթա-
կան որ ըստ իս յաւէտ բարոյական
ապականութիւն են առաջնորդ նիւ-
թիւն և հոգին անբաժան ըլլալով
իմիմեանց :

Շնորհակալ եմ ձեզ ինչ յայտնած
բարեսիրական զգացման համար և կը
շնորհաւորեմ Ձեր տաղանդ ու մեծ
ապագայն

Ձերդ

ԵՂ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԱԿԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ԶԳԱՅԱՐԱՆԱՅ

ԱԶԳ.

Պ. Ֆիոդալ այսպէս կը խօսի համա-
ուստիւ աչքի առողջաբանութեան
վրայ :

« Թոյլ տուէք ինձ խօսիլ քանի մը
վատ սովորութեանց վրայ՝ զոր ունին
շատ մը մարդիկ և որոց մին է ասէպ
ստէպ պաղ ջուրով աչքը լուալ , Բսել
չեմ ուզեր թէ առողջ մարդ մը իւր
աչքերը լուալու համար ջուր տաք-

ցունեն տայ, այլ կը պարտաւեմ այն գէշ սովորութիւնը՝ ըստ որում շատեր իբրեւ օգտակար բան մը, իրենց աչքերը մեծ մեծ բանալով, աչաց գունաւոր պաշտ շուրջով ուռաբել կ'ուղեն։ Առաւելները երբ աչքերը դժուարաւ կը բացուին, կամ արտեւանունք իւրարու կը փակին, լաւ է տաք շուրջին մէջ քանի մը կաթիլ «գուրշուն» սերքէսի կաթեցունել և անով լուալ, իսկ եթէ չեն փակիր, պաշտ շուրջով լուացուիլ, առանց աչքին գունաւոր թրջելու։ Ականջին մէջ շուրջ երթալը աղէկ չէ, ինչպէս երբեմն կը տեսնուի որ ծով մոտորներուն ականջը շուրջ երթալով խուլ կ'ըլլայ։

«Գէշ սովորութիւն» մ'ալ սա է որ ոմանք քունէն արթնցած ատեն իրենց արտեւանունքը թրջելու համար իրենց լորձունքը կը գործածեն, բայց ես փորձով տեսայ որ ասիկա շատ վնասակար է և արցունքի ճամբուն մէջ գոյացող «լեթթութիւն» ըսուած անասնիկները ակաւայներուն մէջտեղերը գոյատալով, լորձունքը զանոնք առնելու և արձուցնելու ճամբուն մէջ մոտորներու միջոց մը եղած կը լինի։ Հոն ուռեցք մը գոյացնելով, վերաբուժական գործողութեան հարկ կը լինի, ինչպէս որ շատ անգամ պատահած է ինձ։

«Հարկ է ըսել թէ ամենէն գէշ սովորութիւն մ'ալ կերակուրէն անմիջապէս յետոյ աչքը յոգնեցնելն է, թէ հորիզոնական կեցուածքով կարգաւոր, շատ վնասակար է, թէ կարգացուող առարկաները միշտ 30—35 աստիճանէ ճիւղ հեռաւորութեամբ դըրուելու են, և վերջապէս օդի հոսանքը «գունաւոր տէր» շատ անգամ աչքի ցաւ կը պատճառէ, և թէ ատոր համար, ամառուան գիշերները զգուշանալու է բաց պատուհան ձգելէ, որչափ ալ հեռու ըլլայ այդ պատուհանը պառկելու տեղին։»

Ուրիշ անգամ նորէն պիտի դրենք աչքի առողջաբանութեան վրայ։

Ռ. ՌՕՊԵՆՍՈՆ

ՊԱՏԱՎԱՐՆ ԵՐԵՎԱՆԻ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Տէրութեան ընչից և դրամաց գողութիւն։ — Զօլաքաղութիւն։

Յօդ. 89. Տէրութեան ամեն կարգի և աստիճանի պաշտօնատարներ, որ իրենց վարչութեանը կամ հսկողութեանը յանձնուած մեծ կամ փոքր գործող մէջ տէրութեան վերաբերեալ պարենից կամ կարասեաց գնմանը կամ վաճառմանը վրայ թէ՛ յայտապէս, թէ՛ ի ծածուկ, թէ՛ ուղղակի, թէ՛ ուրիշ միջոցով տէրութեամբ իրենց վաստակին համար շահ ընեն, կամ այն ներթերուն մատակարարութիւնը աճուրդով իրենց վրայ առնող մատակարարի մը հետ ընկերակցին, իրենց պաշտօնէն հանուելով մէկ տարիէն երկու տարի աքսորով կը պատժուին։ Եթէ պաշտօնատար մը այս կերպ առուծախելու մէջ քովստիոն ընդունի, կամ գլխաւոր փոխանակութեան վրայ շահ ընէ, պաշտօնէն զրկուելէ ետեւ՝ մէկ տարիէն երկու տարի բանտարկութեամբ կամ երկուէն երեք տարի աքսորով կը պատժուի։

Յօդ. 90. Քաղաքական կամ դան-

ձային վարչութեան վերաբերեալ պաշտօնատարները՝ որ ինչ և իցէ ճանաչով տէրութեան ստակներն իրենց վրայ անցունեն, կամ այս տեսակ յանցանք մը ուրիշ մը դիւրացնեն, իրենց պաշտօնէն հանուելէ ետեւ, երեք ամսէն երկու տարի բանտարկութեամբ կամ վեց ամսէն երեք տարի աքսորով կը պատժուին։

Յօդ. 91. Այն անձինքը՝ որ տէրութեան ցամաքային կամ ծովային զօրաց համար պաշար կամ կարասի մատակարարելու պաշտօն ընդունին կամ վրանին առնուն, և իրենց պակասութեամբ կամ կամաւոր յանձնառութիւնին կամ խոտորումին չկատարեն առած թերհաշիւ ստակներն ետ տալէ ետեւ, նոյն ստակին քառորդին չափ ալ տուգանք կը վճարեն։

Յօդ. 92. Եթէ պաշարաց մատակարարութիւնը վրիպեցնել կամ ետ ձգել տալու համար տէրութեան պաշտօնատարներ կամակից կամ օժանդակ գտնուին յանցաւորաց, երեք տարի բանտարկութեամբ կը պատժուին։

Յօդ. 93. Եթէ պայմանագրութեամբ խոտաւորած կամ որոշուած զինուորական պաշարներու կամ կարասեաց մատակարարութիւնն առանց օրինաւոր պատճառներու ժամանակին չկրնայ կատարուիլ, կամ անոնց տեսակին, որակութեանը կամ քանակութեանը մէջ խորհրդով ինչ եղած ըլլայ, յանցաւորները կը տուժեն, և այն տոյժին քառորդին չափ ալ տուգանք կը վճարեն։

ՏՐԱՊԻՋՈՐԵՆ ՆԱՄԱԿ

Տրապիզոնի մեր Պատ. թղթակիցն ամառայ մէկ թուականաւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ։

... Խմբագիր Տէր։

Հաճեցէ՛ք ներկայիս Ձեր Գաւառական մօտակայ թերթերէն միայն մէջ գետեղել։

Ա. Այս ձմեռ Տրապիզոնի մէջ մի նոր տեսակ ախտ հարակելով մեծ զոհեր ունեցաւ։ Այս հիւանդութիւնը կ'սկսի գլխի սաստիկ ցաւով, որ իսկոյն աղեաց ներգործելով կ'վառէ զանոնք և իր դժբախտ որսը, որչափ որ առողջ կազմի տէր ալ լինի, 5 էն մինչև 15 առօրե մէջ կ'մահացնէ, ի սկզբան բժշկիչ «թիֆ» կարծեցին զայս և սխալուեցան, մինչև որ անուանի Ֆրանսացի բժիշկ Պ. Հելարինս փօնիթար կարողացաւ իմանալ հիւանդութեան տեսակը, արդէն կոտորածը կատարեալ եղաւ, իբր 15—20 օր յառաջ Տրապիզոնի մէջ մեռնողաց օրական միջին թիւը 7—8 էն վարչէր. ժամանակէ մ'ի վեր հիւանդաց թիւը նուազ է թէ և, բայց ցաւալի է որ Պ. Հ. փօնիթար ընտանեկան պատճառներով մեկնեցաւ աեղէն Ֆրանսա, և քաղաքս զրկուեցաւ մի այսպիսի հմուտ և մարդասէր բժիշկի ներկայութենէն։

Լաւ բժիշկ մը գաւառաց մէջ աւելի կրնայ շահիլ և իւր արհեստով մարդկութեան օգտակար լինել, քան ի. Պօլսոյ մէջ, ուր ամէն տեսակ բժիշկը կը վստահ, յորոց խիստ մեծագոյն մասը իրարու ձեռքէ կը խլեն հիւանդները և յաջորդելու համար զիրար կ'անուանարկեն։ Ահա հաց և գլխաւորութեան ասպարէզ գաւառաց մէջ բժշկաց համար, եթէ այս է իրենց նպատակ։

Բ. Մեր դրացի Յոյնք իրենց չարութեամբ զմեզ բռնի աղջկանց վարժարանի տէր ըրին։ Հայք Ազգ. Առաջնորդարանի կից կալուածաց ուղղութեամբ Յունաց շինելիք «մաղաղա-

ներու» խնդրոյն մէջ անուշադրութեամբ իրենց վատկած դատը կորնցուցած լինելով, ստիպուեցան նոյն փողոցի յատակագծի ուղղութեան համար աղջկան գերեզմանատնէն 70—80 կանգուն հող և 25 ոսկի տուժել, Յոյնք այսու բաւական չի լինելով սկսան իրենց շինելիք մաղաղաներուն վրայ, որք եռալարի պիտի լինին, Ազգ. մի կեդր. եկեղեցի շինելու յատակացեալ գերեզմանատան վրայ պատուհաններ բանալ, որ Հայոց իրաւանց դէմ է։ Հայք տեսնելով որ ուրիշ կերպով չպիտի կարենան արգելել Յունաց այս ձեռնարկը սկսան Յունաց պատին ուղղութեամբ և բարձրութեամբ պատ մ'ալ իրենք քաշել 40—50 ոսկի ծախուց ենթարկուելով և տեսնելով որ այս պատը բանի չպիտի ծառայէ, Երեսփոխանական ժողովը մէջ որոշեցին աղջկանց վարժարան շինել, որովհետեւ Ազգ. անուսը դատարկ է, 36 անձինք հինգ տարուան պայմանաժամաւ անտոկոս 10 ալան ոսկի փող տալ Ազգին։ Ամբողջ ծախքը 600 ոսկի պիտի հասնի, մնացեալ գումարը հանգանակութեամբ պիտի հոգացուի։

Գ. Վերոյիշեալ դէպքը խրատ մի լինելով Հայոց Առաջնորդարանի կամ նոր «մօտայի» համեմատ Եպիսկոպոսարանի առջև գտնուող Ս. Ձառախափանի և նորա կից խանութներու կիզին, որ օր մը կրնայ լինել քաղաքապետութեան ձեռք մի գեղեցիկ պատուակ զայն հրապարակ մը բնելու։ Ս. Ձառախի տօնէն անմիջապէս յետոյ քակելով չորս կողմէն կալուածներ և վրան ընդարձակ մի սրահ պիտի շինեն, Այս շինութեանց ծախքը՝ 900 ոսկին տոկոսով պիտի հոգացուի ոհովհետեւ նոր կարածոց հասոյթը տոկոսը վճարելով կը բաւէ, և լաւ մատակարարութեամբ 8—9 տարիէն Ազգը իւր պարտքերէն աղատուելով հանդերձ իր ներկայ եկամտի վրայ տարեկան 150—200 ոսկոյ մի հասոյթ ալ կ'ունենայ։

Դ. Տրապիզոնէն կարնոյ կառուղոյն վրայ «Զըղանոյ» լեռանց ստորոտը «Խմանի Բէօյ» ի Բունական գիւղի բնակիչք կ'պատրաստուին ի մօտոյ դաղթել Հիւսնական նոր դաւառները, ի Թեսալիա, և ին. Բունական կառավարութիւնը ամեն կերպ դիւրութիւն կ'ընծայէ սոյն դաղթականութեան յաջողութեան համար որովհետեւ Տրապիզոնի կուսակալութեան մէջէն վերջին 1—2 տարիներս 6000 անէն աւելի մեծաւ մասամբ Յոյն խուսառտան դաղթելով ընդարձակ իւրեր բաժայի թողած են։

Ե. Կառավարութեան ուշադրութեան մի մեծ առարկայ պէտք է որ ինի այս քաղաքատնտեսական խնդիրը։ Աշխատող բազմակներ Թուրքիան կը պակսին հետզհետէ և սպաւողներ կ'շատան։

Բ. Հասարակաց շինութեանց նախարարի կողմանէ Սամուռնէն Ամասիա շինելիք կառուղիին այս տարի վերջնականապէս աւարտման ստիպողականութեան վրայ տրուած հրամանին համեմատ, կուսակալներ Սըրրի փաշայս շարաթ Սամուռն ուղեւորեցաւ, Սոյն գծին միայն 14—15 կաւարները չեն շինուած, որք 1—2 անուան մէջ կ'աւարտեն։

Զ. Երէկ ժամը 7 ին կարնոյ Առաջնորդ Գեր. Հ. Մ. Օրմանեան պատուով քաղաք մտցուցին Գեր. Հ. Օրմանեան կարնոյ ծանուցեալ խնդրոյ համար Բ. Դրան անձամբ բացատրութեան տալը և հակառակ Բ. Դրան կիկին հրամանաց կարնոյ կուսակալ Ֆօֆօր Մուստաֆա փաշայի անկադրելացից վրայ պէտք եղած տեղերը ուղղութիւն գրաւելու համար կը մկնի Կ. Պօլսոյ։ ի նորհա Հ. Օրմանեան Բ. Դուռն կրկին արդարութեան

իրազեկ պիտի լինի և պիտի ճանչայ իւր պաշտօնեաները, որք իրենց անհեռատես և անխոհեմ ընթացքովը երկրին վնասներ կ'հասցնեն, վնասներ, որոց վրայ այժմ խօսել անպատեհ է։

Ս.

ՄՈՒՇԷՆ ՆԱՄԱԿ

... Խմբագիր Տէր։

Արդէն Ձեր Պատ. թղթակիցն ընդհանրութեամբ Միացեալ բնկերութեանց, Ազգանուէր-Հայուհեաց ընկերութեան կողմանէ տեղւոյն մէջ բացուած աղջկանց վարժարանի նկատմամբ յաճախ տեղեկութիւններ հաղորդած է ազնիւ ընթերցողացը և նորա կացութեան մասին գաղափարներ յայտնած և համայն Մշեցւոց յիշեալ բարենպաստ և աղջկանք ընկերութեանց իւր երախտագիտական վերջ գաղափարներն մատուցած և նոցա յարատեւութեան համար իւր սրտի անկեղծ մաղթանքներն ըրած է։

Ներկայիս ինձ անկ չէ դուռաւոր այն յառաջադիմութիւնն զոր մատաղ աղջկանք ըրած են այնքան սուղ միջոցի մէջ, պատիւ բերելով անուշտ իւրեանց դաստիարակահեաց, ի հրապարակ հանել այն ձեռք բերած յաջողութիւնք որք իրաւի զմայլեցուցին զհանդիսականս վարդապետաց զօրավարաց առթիւ տրուած հանդիսի մը մէջ, այս մասանց թո՛ղ վկայեն այլք, այն հանդիսականք որք կարողութիւն ունին գնահատելոյ, իսկ ես ներկայիս, Մեծ. Տէր, կը ներկայեմ Ձեզմի ցանկ նուիրատուաց որք իւրեանց ազգասիրական եռանդէն մղեալ, նպատեցին աղջկանց վարժարանի շինելու կազմակերպութեան համար ելած ծախուց, որոց ինչպէս առանձինն, նոյնպէս հրապարակաւ կը յայտնեմ յանուն ընկերութեան խորին շնորհակալութեան և կը կը խնդրեմ Ձեզմի որպէս զի հաճիք չզլանալ մի անկիւն Ձեր լուսափառ Լոյսին մէջ մի խորշ նոցա անուաններն հրատարակելով համար, ի քաջակերութիւն այլոց, այսու զիս երախտապարտ կացուցած կը լինիք։

Մնունք նուիրատուաց.

Մուհապէտէ Աբիֆ Էֆ. 60 — Թահսիլտար Թանաշ Էֆ. 40 — Կանչոյ Միլիթար աղա 107. — Ծահինեան Ասատուր աղա 50. — Նալբանդեան Պօղոս աղա 50. — Քէշիշեան Նաղաբէթ աղա 50. — Սահակեան Մարտիրոս աղա 50. — Մերուհի Յովհաննէս աղա 40. — Միրիճանեան Պօղոս աղա 40. — Կանչոյ Յակոբ աղա 40. — Ծահնաղաբեան Աւագ աղա 40. — Հայկունի Խաչիկ աղա 30. — Փօթիկեան Կարապետ աղա 30. — Տ. Յովհաննէսեան Յարութիւն աղա 30. — Թիմուրեան Միսակ աղա 25. — Պաէեան Գասպար աղա 20. — Խանաչայեան Արմենակ աղա 20. — Մալխազեան Կարապետ աղա 20. — Տ. Կէլէնեան Միկայիլ աղա 20. — Խաչիկեան Միլիթ աղա 20. — Պետրոսեան Վարդան աղա 20. — Սիւնի Գրիգոր աղա 20. — Թէրզիպաշեան Յովհաննէս աղա 20. — Մ. Ներսէսեան Ղաղար աղա 20. — Յովհաննէսեան Պետրոս աղա 20. — Թէրզեան Կարապետ աղա 10. — Կօշոյեան Յարէթ աղա 10. — Խաչիկեան Պօղոս աղա 10. — Նաղաբեան Յովհաննէս աղա 10. — Աշիկ Յարութիւն աղա 10. — Միրիճանեան Մանուկ աղա 10. — Թովմասեան Կարապետ աղա 10.

Գումարը 952 (ինք հարկւր յիսուն երկու) դուրուշ արծաթ դրամ։ Այս ազգասէր նուիրատուաց հետ ինձ պարտք կը համարեմ յիշել նաեւ տեղացի ժամագործ Մանուկ աղա որ խոստացած է վարժարանի վերաբեր-

եալ ժամացոյցներն ձրիաբար չինել . գովելի օրինակ որում իցիւ թէ շատեր հետեւէին , զի այս կերպով ընկերութիւնն յաճախ ներքին այդպիսի ծախքերէ ազատ պիտի լինէր : Գովետի տարժանի են մասնաւորապէս երկու օտարազգի նուիրատուք որք իւրեանց առ ազգն ունեցած համակրութիւնն ցուցին , նաեւ արժանի է յիշել Միքիթար աղա Կանչոյ որ իւր առատաձեռնութեան օրինակն տուաւ : Բայց թէ այսքան հաւաքեալ դրամ բաւեցին վարժարանի ծախուց . ո՛չ , զի երկու հազար դրուշէն աւելի ծախս մի եղած , է այլ կը յուսայի թէ ամբողջ ծախսն կրնամ հաւաքել Մուշէն եթէ երբէք այլեայլ գլխաւոր պատճառներ չգային արգելով զիս իմ սկսած հանգանակութեանս մէջ , ուստի յուսահատած ետ քաշուեցայ գործէն զայն թերի թողով , որպէսզի զայն այլք ամբողջայնեն :

Այս տարի գեղեցիկ իմն կատարեցինք վարժարանց հանդէսն տեղւոյս Մարիանէ կեդրոնական եկեղեցւոյն մէջ ընդ նախադասութեամբ վսեմ . հաշուակալ Արիֆէ Էֆ.ի որ զհանդէսն փակեց իւր այնքան աղքատ լեզուով խօսած մի ճառով . բազմատու իւր մի ըրաւ լուսաւորեալ Եւրոպիոյ եւ տգիտութեան մէջ խորագրող Սիւրոյ մէջ տեղ . թուեց գիտութեան բարիքներն , ինչպէս նաեւ անգիտութեան չարիքներն , ժողովրդեան քաղաքացիականութեան իւրն , և յառաջ գիտութեան հիմնադրուց իտեալ դրուած ձեռագործներն որք քիչ ժամանակուան արդիւնք էին , իրեւ ընդհանուր մարդկութեան մի անհատ իւր բարեմաղթութիւններն ըրաւ ընկերութեանց յարատեւութեան համար աղօթքներ կարդաց վեհափառ Սուլթան Համիտ կայսեր և մեր ազգին սիրելի Ամենապատիւ Ներսէս Սրբազան Պատրիարք Հօր կենաց երջանկութեան և երկարութեան համար և այս կերպով իւր ճառն վերջացուց . (երկայն ծախսահարութիւն) . — Հանդիսին մէջ իւր ազգասիրական վսեմ զգացումն վերստին ի հանդէս անցնէ Մեծ . Աստուոր Էֆէնտի Դահլիշեան որ հակիրճ ճառով մի խրատութեց զժողովուրդն օգնել ընկերութեանց և յապացոյց և յօրինակ իւր բանից (5) հինգ Օսմ . ոսկի ևս նուիրեց աղջկանց վարժարանին :

Մեծ հաճոյք կ'ըզամ այսպիսի անձանց անուններն փառաւորելով և ինչպէս ասած եմ այն հանդիսին առթիւ խօսած ճառիս մէջ «եթէ իլմիրի հայն իւր Սպարդալեան ունէր , Ռուսահայն իւր Սանասարեանն ունէր , Մուշ ալ իր Դահլիշեանն ունէր եթէ ոչ նոցա կարողութեամբ գէթ սրտի անկեղծ փափաքով , Աստուոր Էֆէնտի որ անգամ է տեղւոյս խորհրդի ժողովոյ , որ անգամ է պատուի Միաց . Ընկերութեանց , ինչ կանխաւ ալ խոստացած էր . Ընկերութեան արական սեռի վարժարանին ընդարձակութեան համար առանձինն աշխատիլ և լինելիք 40—50 ոսկւոյ ծախուց հանդուսնակութեան նպաստել նոյն իսկ ի հարկին իւր անձնական քսակէն վճարելով : Եւ այսպիսի բարեգործութեանց համար ո՛ր հայ չյուզուիր

Չմոռնամ նաեւ յիշել երկու անձեր , խաչիկ աղա Հայկունի և Մարտիրոս Սահակեան որք աղջկանց ձեռագործներէն , բոս իմ առաջարկութեան մէջ մէկ չնչին բաներ առին և փոխաւրէն , ի քաջալերութիւն , առաջինն նուիրեց երկու մէծիս իսկ երկրորդն մի մէծիս , այն անձանց և իմ չնորհակալիքս կը յայտնեմ :

Ըստ խնդրանաց մի քանի բարեկամաց ներկայիս հետ կը զրկեմ Ձեզ , Խմբագիր Տէր , հանդիսին մէջ ներկայացուած մի բարոյալից կատակեր .

գուծիւն գրեթէ մշեցի բարբառով մտային արդիւնք վարժարանիս աշակերտներէն Պ . Տիգրան Մեղրոնեանի , երկու այլ աշակերտաց խորհրդակցութեամբ , յայն կատակերգութիւն պաշտօնէի մի գրիչ չէ խաղացած . եթէ արժան դատեք , ի խրախոյս նորատի շարագորդին և այլոց , հաճեցէք զայն իւրոյ ընծայել Ձեր թերթին մէջ և կը յուսամ թէ զայս իմ խնդիր չպիտի մերժէք . մանաւանդ թէ հետաքրքրական պիտի լինի շատերուն կարդալ զայն , իմանալոյ համար այն գիտողութիւնն զոր կընեն այժմէն աշակերտք իւրեանց ուսանողական վիճակին մէջ :

Ընդունեցէք Մեծ . Խմբագիր Տէր . խորին յարգանքս հաւատարմ . Դաստիարակ Մշոյ արական սեռի վարժարանին Միաց . Ընկերութիւն Հայոց 15 Մարտ 1883 , 'ի Մուշ .

Հ . ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԻԶՄԻՐԷՆ ՆԱՄԱԿ

... Տէր Խմբագիր .

Շատ անգամ այլևայլ պարագայից մէջ մեր մեծերն ըսած են և դեռ ըսողներ կան «Աստուած ողորմած է , Աստուած ամեն դուռ չգոցեր» սուտ չէ այս խօսքը , զի որքան անտարբեր են մեր երիտասարդք ազգային յառաջդիմական մրցմանց , նոյնքան և աւելի աւետարներ են երիտասարդութեանց ձգտումներն , որոնցմէ ընտիր խումբ մը և Հոփսիսեան Կրթասէր Ընկերութիւն անուան տակ միացած հմուտ , փորձառու և պատկառելի անձ մ'իրենց մենտոր կարգած՝ իւր Ամառնք գիտութեան և լուսաւորութեան , տգիտութեան դէմ դռն պարզելով՝ համեստօրէն և անխօս կ'աշխատին «Զմիւռնիոյ հայ Օրիորդաց մտաւորական կրթութեան աշակցելու նպատակաւ և այս ըստ ինքեան տկար եւ փափուկ խաչներ , ափսոսանքներ և զիջումներ զարկ հոգիներ ափսոսանքներ , յաղթելով՝ կ'աշխատին սուղ միջոցի մէջ բաւական խօսաւ դուռ մը գոյացնել որպէս զի ընկերութեան երկրորդ նպատակին գործադրութեան՝ այն է վարժակներ պատրաստելու ձեռնարկին . այո՛ , այս տկար եւ փափուկ հոգիներն անվատ աշխատելով արդիւնաւորած են ընկերութիւնը , իւրաքանչիւր ընկերուհի իւր բաժինն անընդհատ վճարելէ զատ՝ զանազան ձեռագործներ ալ նուիրած է , որոնք վաճառուած են ևս միայն ընկերութեան նիւթական վիճակը արդիւնաւորելու նպատակաւ , և Տնօրէն Խորհուրդը մօտեցաւ «Ընկերութեան դրամական վիճակին աւելի ոյժ տալու համար» Ընդհանուր Ժողովոյ հաւանութեամբ հայ թատերախմբի տեսչութեան հետ բանակցելով ի նպատակ ընկերութեան թոստերգութիւնն մը ներկայացնելու կտայ , Անգղիայէն ձեռագործի վերաբերեալ ալ և այլ նիւթեր բերել տալով ի նպատակ ընկերութեան վաճառելէ չլստանալով վերջապէս ընկերութեան յառաջդիմութեան համար ամեն կարելի միջոց ի գործ դնելէ ետեւ՝ Տնօրէն Խորհուրդ իր պաշտօնավորութիւնն ի վեր պարտաւորութիւն կը համարի «Իրեն կարող ընկերուհիներու Հոփս . վարժարանի մէջ պէտք եղած դաստիարակութիւնք ձրի աւանդել տալ» և իրօք կատարած են Ազնուատուն Օրիորդք Սր . Գարագաշեան՝ Գեղադրութեան , Հոփս , և Սր . Չաքրեանը և Սր . Սարգիսեան՝ Գծագրութեան դասեր աւանդելով , որոնք ներկայ տարւոյս քննութեանէն յետոյ բանաւոր պատճառներով կտակուին դարեցնել դաստիարակութիւնն , և Տնօրէն Խորհուրդը ցաւ կը յայտնէ որ «հակառակ իւր ըրած ջանից» ցարդ չէ կրցած ունի ընկերուհիներու վերսկսել տալ դաստիարակութիւնները :

Ինչպէս ըսինք՝ այս րոյք հոգիներն կրկամայ ընթացից մէջ չօրոհուին 34 կանոնաւոր նիստ ունեցած և նկարագրեալ կերպով մղուած սուած են իրենց ընկերութեան , որոյ երկամեայ մուտքն է

Մէծիս 33 էն

Բաժնեգիրք

680825

Նուէրք	4291,75
Նուէր ձեռագործներէ	680,25
Թատրոնի արդիւնք	5287
	18045,25
Եւք	
Ծախք երկամեայ	784,75
Պատրաստ ապրանք	549,50
Ազգ . արկղն	6655
Պատրաստ դրամ	7278
	18044,25

Այս կշռոյն ելեց կողմը ստորաստ նշանակուած 7278 դուրուշը պիտի աւելնայ Ազգ . արկղը տոկոսի դրուած գումարին վրայ , անշուշտ ապագային մէջ պարտ ու պատշաճ կերպիւ իւր նպատակին ծաւալեցնելու համար :

Սոյն ընկերութեան վրայ որպիսի խօսինք կ'արժէ , սակայն տեղեկութեան համար պատճառաւ առաջիմ այսքանը՝ բաւ համարելով հանդերձ ընկերութիւնը կազմող աղջիկ Օրիորդաց անուններն ալ չեմ կարող զանց առնուլ յիշել , որք են .

Օրիորդք

Հոփսիսիք Պերկամեան
Մարի Նազարեթեան
Հոփսիսիք Չաքրեան
Սրբուհի Չաքրեան
Խոսրովուհի Քէօլեան
Սրբուհի Գարագաշեան
Մարիամ Գարագաշեան
Վէրդինէ Տէմիրապետեան
Արուսեակ Սարաֆեան
Սրբուհի Շահումեան
Հոփսիսիք Գեղամեան
Մարիամ Գաղաթաղեան
Տիրուհի Հակոբեան
Ազապի Համարձուեան
Մարիամ Հիւսնեան
Վերոնիքա Քէշիշեան
Երանուհի Թումանեան
Մաքրուհի Թումանեան
Տուտու Բարուկեան
Սրբուհի Սպարդալեան
Աննա Չէլէլեան
Հոփսիսիք Մատթէոսեան
Չարուհի Աղապարեան
Վերդինէ Էմմանեան
Չապել Սվազեան
Լուսի Մսերեան
Մարիամ Պերկամեան
Հոփսիսիք Գեղամեան
Եւպրազիէ Չգնաւորեան
Ոսկի Թոգթթիլեան
Մանեայ Գասպարեան
Տուտու Շահումեան
Չարուհի Սիմոնեան
Էլիզա Ազնուորեան
Եղիաբէթ Չգնաւորեան
Մաքրուհի Մկրտիչեան
Էֆրիկ Գասպարեան
Մարի Գասպարեան
Մարի Սպարթալեան
Վերդինէ Պարծեմեան
Դիւսոյ Քէշիշեան

Եթէ յաջողիմ սոյն բազմադիւն և օրինակելի ընկերութեան կանոնադրել ձեռք բերել , կ'իմեթամ Ձեզ հաղորդել 'ի հրատարակութիւն :

Արդ , Հայ-Ընթերցատուն և Հոփսիսիսեան Կրթասէր ընկերութիւնն , երկուքն ալ Ազգ . ձեռնարկութիւններն են , որոց մին կ'վերաբերի դրամային և միւսը՝ րոյքին , սակայն ընթերցողաց կ'ողողում վճարել թէ ոյք են արդեամբ գործը և ոյք տկար , կարծեմ հարկ չ'կայ երկարօրէն աշխատելու և ցոյց տալու թէ ազգաց ապագայն իւրեանց գեղեցիկ սեռին ձեռքն է , և թէ յետ Աստուծոյ կ'ընէ ամենաւարող թէ 'ի լոյս և թէ 'ի քրքին :

Ուրեմն յարատեցեց Ձեր ընտրած տղանիւ նպատակին մէջ ո՛ր առաքինի և ազգանուէր Օրիորդք , զի այս առաւապեալ Ազգին վէրքերը միմայն ձեռքսնեցու օրհնեալ ձեռաց դարմանով կարեն բուժիլ , և անտարակոյս եղէք որ Ձեր գործերը անմահացնելու համար եղիչներ չպիտի պակսին

Թղթակից Ձեր

ԽԱՆԻՈՒՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Պ Ա Ս Մ Ա

12 Ապրիլ 1883

Հրապարակին կացութիւնը բարուրդում ցոյց չէ տուած նախորդ շաբթուան վրայ . թէ և նոր ծախարդներ հասած են զանազան կողմերէ , բայց գործերը դարձեալ կաղ կերթան , կը յուսացուի որ մինչ ի զատիկ և անկէ ետքը ուրիշ ծախարդներ ևս գան ու կարենան հրապարակին թմրութիւնը վանել . այս շաբթուան մէջ եկողները

Պօլու , Գօնիա , Իսկիւպ և հէրսէքի կողմերէն էին :

Վաճառականը կըսպտեն յանձնակատարաց (քովիսիօնճի) գործի սկսելուն և յանձնակատարք դրամի եւ ընդ նմին հրամաններու գալուն :

Հարկ չիկայ ըսելու որ շաբթուս վաճառմունք խիստ անշան էին եւ գիներու վրայ որ և է փոփոխութիւն չեղաւ :

Տեղական առեւտուրք շաբթուս մէջ քիչ մ'աւելի ևս բանուկ էին և կը խօստանան քիչ առնէն աւելի ևս բանուկ ըլլալ : Բաց և միադոյն սաթթէնի նմանութիւնը , մանր ծաղկով բէքսք և բօմբատուրք լաւ տեսակ բաց վարդագոյնք ըստ բաւականի վաճառուեցան :

Պարսկաստանի վրայ գործերն միւննոյն անշարժութեան մէջ կը կենան և անհամբերութեամբ կըսպասուի պայրամէն ետքը գործերուն առնելիք կերպարանքին :

ԽՍՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ի Տպլին , երգուեալ դասաւորք ֆէնիքս—Բառքի մէջ գործուած սպանութեանց հեղինակներէն մին ի մահ դատապարտեցին :

— Լուր կայ թէ Պիսմար Իլխանը խէնպուրկի դուքս պիտի լինի :

— 17 Ոչնչականաց դատաստանն աւարտեցաւ . 6ը մահուան , 2ը շղթայակալ աշխատութեան և միւսներն աւելի թեթեւ պատիժներու դատապարտեցան :

— Լոնտոնի օստիկանութեան ձեռք բերած ապացոյցներէն կը հասկցուի թէ յիշեալ քաղաքը քանդելու համար դաւադրութիւն մը կայ , որոյ հեղինակներն Ամերիկայ կը գտնուին :

— Ջրոյց կայ թէ Սուտ մարգարէն Խարդուով տիրել է :

— Ռուսաց կայսրն և կայսրուհին մայիս 24ին (հոգ . Ն . Տ) Մոսկուայի տի հասնին . թագադրութիւնը տեղի պիտի ունենայ մայիս 27ին եւ հանդէսները տեւեն մինչեւ յունիս 8 :

— Անգղիական Հնդկաստանի եւ Ռուսական Թուրքաստանի միջեւ իսլամական նոր պետութիւն մ'ալ կազմուեցաւ :

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Պուլկարիոյ Աղեքսանդր Իլխանը շաբթի օր մեկնեցաւ մայրաքաղաքէն : Իլխանը մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ հոս և ուրբաթ իրինկուն կայսերական պալատը մեծ կոչուք մը տրուեցաւ :

— Լուր Տեֆրին այս շաբթու մայրաքաղաքս կ'սպասուի , ուր պիտի գայ Հայաստանի բարենորոգմանց խնդրոյն նոր մղում մը տալու լիազօր պաշտօնով :

— Նոր հրատարակելի գրքերն ու տետրակները վեհ . Սուլթանին հրամանաւ խիստ քննութեան պիտի ենթարկին :

— Օսմ կայսերական պանդան յատուկ ծրագրով մը կը խնդրէ որ Բուսնիի երկաթուղեաց արտօնութիւնը Պ . Հիւրէն առնուելով իրեն տրուի :

— Պաղատան եկած վերջին հեռագրերը կը ծանուցանեն թե ապրտամք ցեղերն հնազանդութիւն յանձն առել են :

— Փոքր Ասիոյ զանազան կողմերը մարախ երեւան ելած լինելով՝ զանոնք ջնջելու համար ներքին գործոց նախարարը գաւառական իլխանութեանց հրաման ղրկեց :

ԱՐՏՈՒՆՏԵՐ	ԽՄԱՍԻՐ
Հ. Ե. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ	Մ. ԳԱՍՊԱՆՅԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏՆՏԵՍԵԱՆ	
Սիւմպիլիյի խան Ն . 47	